

Lopes Gomes Da Silva v Portugal (2000), Application no. 37698/97, Լոպես Գոմես Դա Սիլվան ընդդեմ Պորտուգալիայի (Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան)

Թեման՝ Զրպարտություն

Ենթաթեման՝ փաստերի վերաբերյալ շարադրանք և գնահատողական դատողություններ

Թեսթը՝ անհրաժեշտությունը

Սանկցիան՝ ֆինանսական

Վճիռը՝ արտահայտվելու ազատության իրավունքի խախտում

Իրավասությունը՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան, Պորտուգալիա

Գործի փաստական հանգամանքները

Դիմումատուն Պորտուգալիայի քաղաքացի Վինսենտ Զորջ Լոպես Դա Սիլվան է, որը Պորտուգալիայի ամենավաճառվող օրաթերթի խմբագիրն է: 1993թ. Օրաթերթը տպագրում է մի հոդված, որով մասնավորապես ասվում էր, որ ժողովրդական կուսակցությունը խնդրել է պարոն Սիլվա Ռեսենդին, որը իրավաբան և լրագրող է, իրենց կուսակցության անունից առաջադրվել որպես թեկնածու Լիսբոնի մունիցիպալ ընտրություններին: Նույն էջին դիմումատուն տպագրում է խմբագրական, որտեղ քննադատում է այս հրավերը և մասնավորապես պնդում է, որ «... ավելի գրոտեսքային և ծաղրածուական թեկնածու գաղափարական տեսանկյունից չի կարող որևէ տեղ գտնվել, կամ ռեակտիվ կոպտության, ֆաշիստական նվիրվածության և վուլգար հակասեմիտիզմի այդպիսի անհավատարմի խառնուրդ .....»: Օրաթերթի նույն համարում պարոն Սիլվա Ռեսենդի վերջին հոդվածներից բազմաթիվ հատվածներ տպագրվեցին, որտեղ ի թիվս այլ բաների, նա գովում էր նախկին նախագահ Սալազարին, Ազգային Սահմանային կուսակցությանը և նրա ղեկավար Լյո Պենին, բնութագրում էր այն ժամանակվա վարչապետին որպես «ճաղատ հրեայի» և քննադատում էր 1974 թվականի Պորտուգալիայի հեղափոխությունը: Պարոն Սիլվա Ռեսենդը քրական գործ է հարուցում դիմումատուի դեմ, որը այնուհետև մեղադրվում է քրեական զրպարտության մեջ մամուլի միջոցով: 1995թ. Լիսբոնի քրեական դատարանը արդարացրել է դիմումատուին, սակայն Սիլվա Ռեսենդի և դատախազության բողոքի հիման վրա վերաքննիչ դատարանը բեկանել է այդ վճիռը: Նրա նկատմամբ նշանակվել է տուգանք և դրվել է փոխհատուցման վճարման պարտավորություն: Դիմումատուն սահմանադրական բողոք է ներկայացրել Սահմանադրական դատարան, որը 1997թ. մերժվել է:

Եվրոպական դատարանի վերլուծություններն ու եզրակացությունը

Դատարանը նշել է, որ «Արտահայտվելու ազատությունը, երաշխավորված 10-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությամբ, ժողովրդավարական հասարակության էական հիմնասյուններից է եւ նրա առաջընթացի, ինչպես նաեւ յուրաքանչյուր անհատի ինքնադրսեւորման հիմնական պայմաններից մեկը: Պայմանով, որ այն համապատասխանում է 2-րդ պարբերության սահմանափակումներին, այս ազատությունը կիրառելի է ոչ միայն այնպիսի «տեղեկությունների» կամ «գաղափարների» նկատմամբ, որոնք բարյացակամորեն կամ անտարբերությամբ են

ընդունվում կամ համարվում են անվնաս, այլևս այնպիսիների, որոնք վրդովեցուցիչ, ցնցող կամ անհանգստացնող են: Դա է բազմակարծության, հանդուրժողականության եւ լայնախոհության թելադրանքը, առանց որի չկա «ժողովրդավարական հասարակություն»: Այս ազատությունը ենթակա է որոշ բացառությունների, որոնք պետք է նեղ մեկնաբանության ենթարկվեն:

Այս սկզբունքները առավել կարևորվում են մամուլի պարագայում: Թեև մամուլը չպետք է անցնի ընդունված սահմանները, որոնք նախատեսված են այլոց հեղինակության կամ իրավունքների պաշտպանության համար, այն պարտավոր է ներկայացնել հանրային շահին առնչվող տեղեկություններ և գաղափարներ:

Քննադատության ընդունելի շրջանակները քաղաքական գործիչների նկատմամբ, համապատասխանաբար, ավելի լայն են, քան մասնավոր անձանց նկատմամբ: Ի տարբերություն վերջիններիս՝ քաղաքական գործիչները անխուսափելիորեն և գիտակցաբար բաց են իրենց յուրաքանչյուր խոսքի և արարքի մանրակրկիտ քննարկման համար ինչպես լրագրողների, այնպես էլ լայն հանրության կողմից և, հետևաբար, պետք է դրսևորեն հանդուրժողականության առավել բարձր աստիճան: Անկասկած է, որ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասը հնարավորություն է ընձեռնում պաշտպանելու նաև այլոց հեղինակությունն, այն է՝ բոլոր անձանց հեղինակության պաշտպանություն է նախատեսում, և այս պաշտպանությունը տարածվում է նաև քաղաքական գործիչների վրա, նույնիսկ երբ նրանք չեն գործում որպես մասնավոր անձինք, բայց այս դեպքում նման պաշտպանության պահանջները պետք է կշռադատվեն՝ քաղաքական հարցերի բաց քննարկման շահերից ելնելով:

Որոշելու համար, թե արդյոք միջամտությունը անհրաժեշտ էր «ժողովրդավարական հասարակությունում», Դատարանը պետք է ուրոշի, թե գանգատի առարկա միջամտությունը բխում է «ճնշող հասարակական կարիքից», այն համաչափ է իր առջև դրված «իրավաչափ նպատակին», եւ իշխանությունների կողմից միջամտության արդարացման նպատակով ներկայացված պատճառները «վերաբերելի են եւ բավարար»: Պետությունը ունի «հայեցողության լուսանցք» որոշելու համար, թե արդյոք կարիքը առկա է, և ինչ միջոցներ պետք է ձեռնարկվեն:

Վերոգրյալ սկզբունքների կիրառումը սույն գործով.

Սույն գործով Լոպես Գոմես Դա Սիլվան դատապարտվել է մամուլի միջոցով զրպարտության համար այն արտահայտությունների համար, որոնք նա օգտագործել է իր խմբագրականում պարոն Ռեսենդին բնութագրելու համար: Լիսբոնի վերաքննիչ դատարանը գտել է, որ «գրոտեսք», «ծաղրածուական» և «կոպիտ» արտահայտությունները վիրավորական էին և անցնում էին արտահայտվելու ազատության սահմանները: Վերաքննիչ դատարանը գտավ, որ այդ արտահայտությունները չէին կարող վերաբերել պարոն Ռեսենդի քաղաքական

հայացքներին միայն, այլև ուղղված էին անձնապես իր դեմ: Սահմանադրական դատարանը իր հերթին չգտավ որևէ սահմանադրական սկզբունքի խախտում դատարանի կողմից համապատասխան նորմերի մեկնաբանման և կիրառման մեջ:

Դատարանի համար կարևորվում էին հետևյալ հանգամանքները. նորությունը հրապարակվել է օրաթերթում, որի խմբագիրը դիմումատուն էր, ինչպես նաև այս նորությունը հրապարակվել էր լրատվական գործակալության կողմից: Համաձայն այս նորության՝ Ժողովրդական կուսակցությունը խնդրել է պարոն Ռեսենդին որպես թեկնածու հանդես գալ Լիսբոնի մունիցիպալ ընտրություններում:

Իր խմբագրականում դիմումատուն արձագանքել է այդ նորությանը արտահայտելով իր կարծիքը պարոն Ռեսենդի քաղաքական համոզմունքների և գաղափարախոսության վերաբերյալ և անդրադառնալով ընդհանրապես Ժողովրդական կուսակցության քաղաքական ռազմավարությանը իր համար թեկնածու ընտրելու գործընթացում: Նման իրավիճակը պարզ է, որ ենթադրում է քաղաքական քննարկում ընդհանուր շահերին առնչվող թեմայով, մի ոլորտ, որտեղ Դատարանը համարում է, որ արտահայտվելու ազատության սահմանափակումները պետք է նեղ մեկնաբանության ենթարկվեն:

Դիմումատուի հողվածը և մասնավորապես այն արտահայտությունները, որ օգտագործվել են դրանում, կարող են դիտարկվել որպես վիճահարույց: Սակայն նրանք արդարացում չունեցող հարձակում չեն հանդիսացել անձի նկատմամբ, քանի որ հեղինակը հիմնավորում է դրանք օբյեկտիվ պարզաբանումներով: Դատարանը նշում է, որ այս բնագավառում քաղաքական խոսքը հաճախ տարածվում է նաև անձնական բնագավառի վրա: Այդպիսիք են քաղաքականության և գաղափարների ազատ քննարկման վտանգները, որոնք հանդիսանում են ժողովրդավարական հասարակության երաշխիքները: Հետևաբար, դիմումատուն կարծիք է արտահայտել, որը ձևավորվել է պարոն Ռեսենդի քաղաքական համոզմունքներից, որն իր հերթին մամուլի մեկնաբան է: Եթե դրա համար չլինեին որևէ պաշտպանող փաստեր, այս կարծիքը նույնպես կարող էր դիտվել որպես չափազանց, բայց հաստատված փաստերի լույսի ներքո դա այդպես չէ այս գործով: Եվ վերջապես Դատարանը հիշեցնում է, որ լրագրողական ազատությունը ենթադրում է չափազանցության և սադրանքի որոշակի աստիճան:

Պարոն Ռեսենդի կողմից արտահայտված տեսակետները սուր, պրովոկացիոն և առնվազն վիճահարույց էին: Կարելի է եզրակացնել, որ դիմումատուի հողվածի ոճը ազդեցության է ենթարկվել պարոն Ռեսենդի ոճից: Բացի դա, խմբագրականում բերվել էին Ռեսենդի վերջին հողվածներից բազմաթիվ հատվածներ, հեղինակը, փաստորեն գործել է լրագրողի մասնագիտության կանոններին համապատասխան: Այսպիսով, արձագանքելով այդ հողվածներին՝ նա հնարավորություն է տվել ընթերցողին ձևավորելու իրենց սեփական կարծիքը: Դատարանը մեծ կարևորություն է տալիս այդ հանգամանքին: Թեև նրա նկատմամբ կիրառված սանկցիան չնչին էր, նրան դատապարտելը ընդհանրապես համաչափ չէր հետապնդվող նպատակին:

Դատարանը միաձայն ճանաչեց 10-րդ հողվածի խախտում: